

L'AQUELLARRE DE CERVERA. UNA FESTA DEL SEGLE XX

JOSEP PRATS TARSÀ

Fotografies: Arxiu Salvador Puig

On i quan neix la festa

La història es configura a partir de fets diversos que es donen en un temps i em un espai simultàniament i progressivament.

Així és com Cervera, un poble singular de les terres de Lleida, a la comarca de la Segarra, ha deixat petjada arreu de Catalunya per alguns fets històrics i culturals; en són un exemple els senyors de Cervera Guillem i Ponç Hug, els quals trobem representats en molts indrets de la Catalunya nova i de les terres meridionals. A Cervera, també hi podem veure un solemne campanar amb un conjunt de campanes com n'hi ha pocs a Catalunya per retrobar el so del segle XV. També hi ha la universitat, de funesta història. Hi van néixer personatges de pes polític com Joan Comorera i Josep Benet. La Guerra Civil va ser crua, com en tants indrets del nostre país.

A més, en aquest indret singular, fa ja trenta anys, un grup de joves va començar una festa que ha sabut arrelar i renovar-se cada any, amb més o menys encert. Cal dir que no ha estat gens fàcil, al contrari, hi va haver moltes dificultats i, fins i tot, moments en què es va plantejar posar fi a la festa. Aquesta festa de carrer neix just l'any mil nou-cents setanta-vuit, moment en què també a Catalunya es recupera el carrer en llibertat, després de perdre una guerra cruenta i passar quaranta anys de dictadura franquista a l'empara de màxims representants de l'Església catòlica.

Passats dos anys, des de la mort del dictador Francisco Franco, van poder formar-se públicament i amb certes garanties de llibertat, entitats i grups de joves amb inquietuds de recuperar fets, la identitat, l'alegria, l'esperit crític, les publicacions, la llengua pròpia... Així neix una revista fora dels canals més oficials i amb cert esperit transgressor: *Carreró de les Bruixes*. Amb aquesta revista, creix també l'Assemblea de Joves, que va portar a terme accions de recuperació d'elements festius de la cultura popular, els capgrossos i gegants, la Cuca, els titelles al carrer, el grup de grallers, diades com la cavalcada de reis o la interpretació teatral *Nadalencia*, versió pròpia dels tradicionals pastorets a Cervera.

I, amb la voluntat ferma, es volien recuperar espais festius com el barri dels Àngels i el barri de Sant Joan, que comprèn part del carrer Major i la plaça.

Una festa alternativa

És en aquest moment que, davant la negativa del veïnat del barri de Sant Joan de cedir l'espai a l'Assemblea de Joves per celebrar la festa del barri, aquests van buscar una alternativa a la imponent i prestigiosa plaça Major de Cervera i van crear la festa en un carrer tort, de diferents alçades cobertes, enigmàtic, petit i fosc, que podia resultar atractiu i que correspon als darreres de les cases del carrer major anomenat carreró de les Bruixes, perquè tenia un aspecte tenebrós i lúgubre per falta de llum, no pas perquè s'hi conegui cap història de bruixes, que se sàpiga.

És prou evident que aquella primera festa no comptaria amb una gran orquestra ni amb espectacles professionals i d'actualitat, però, per contra, hi van participar tots aquells que a Cervera estaven fent cultura local, fora dels circuits comercials: grups de música, aficionats al teatre, escriptors, pintors, gent diversa per a una manifestació cultural o, a vegades, podria ben bé ser contracultural. El fet és que hi havia moltes ganes de canvi en la manera de fer una festa, una festa al carrer.

L'oferta va superar tant les expectatives, per senzilles que fossin, que va tenir el seu èxit i l'any següent es tornaria a fer.

A partir d'aquí, cada any s'oferirien noves aportacions, obrint diferents portes i locals del carreró amb ofertes lúdiques i culturals diverses; cinema al carrer, titelles, cercavilles... També es promocionaven grups locals, com el grup de rock Narcòtic en el tercer Aquellarre i, en el quart, un concert dels grallers de Cervera.

En aquests primers anys, s'aniria formant, paral·lelament, un grup d'animació que es diria La Matraca, amb gent de gran creativitat i una certa formació en diversos camps artístics i professionals que ajudarien a donar una base més

sòlida a aquesta iniciativa que serà el cor de l'Aquelarre de Cervera i que deixarà els fonaments d'on es troba avui, encara que hagi canviat molt.

El grup comptava amb unes quinze o vint persones que farien el vestuari, les compres de roba i de pirotècnia, la preparació del material pirotècnic necessari, la creació de músiques pròpies, l'organització dels espais, el disseny dels personatges i dels cartells, plànols, l'argument teatral, la preparació i posada en escena.

Totes aquestes tasques es feien al llarg de l'any, però, bàsicament en els dos mesos abans de la festa, en el darrer moment, s'hi afegia més gent per ajudar a confeccionar els diversos materials i també en les accions teatrals.

L'estructura de la festa

El plantejament de la Festa de l'Aquelarre era utilitzar qualsevol mitjà de difusió cultural, artístic o popular que ens alliberés del pes d'una responsabilitat imposada des dels poders polítics i eclesiàstics que no ens deixava moure i deixar de banda aquella prudència que sostenia el règim i ens feia traïdors a les nostres idees.

En certa manera, calia recuperar la confiança en el poble, en nosaltres mateixos. Saber i sentir que era possible passar-s'ho bé trencant tòpics, ser responsable mostrant la irresponsabilitat d'aquells que mouen els fils de la nostra societat, tot això, amb sarcasme i amb dosis d'humor grotesc.

S'utilitzarien personatges del mal i de l'infern, que resultaven fer accions molt similars als personatges del bé i celestials, tant que es podien confondre, com a la vida mateixa. Així, cada any es duia a terme una nova representació, una nova posada en escena i uns nous personatges i espais.

Aquest era el repte i la diversió de La Matraca els primers anys. Més tard, davant l'èxit de la festa i la quantitat de tasques que el grup i cadascú havia d'assumir, no va ser possible portar-ho sols i es va negociar amb l'ajuntament, com ja s'havia intentat altres vegades, però aquest cop l'ajuntament va assumir una part de l'organització, potser haurien passat deu anys.

La Matraca

Als anys setanta i vuitanta, a Catalunya es van formar diversos grups d'animació, alguns d'aquests importants, i que poc o molt serien inspiradors de gran nombre de grups amb pretensions teatrals i concretament del teatre de carrer, vull referir-me a Comediants, admirats pels membres de La Matraca.

La Matraca treballava a partir de les idees que pensaven i desenvolupaven un petit nucli de membres del grup, que

podien ser ampliades per qualsevol membre, basades en temes generals de la humanitat fugint de l'autoflagel·lament i del sentiment de culpabilitat.

S'hi afegirien detalls d'actualitat local i/o mundial, però el que més interessava era l'estètica, els materials i la intenció artística. Crear una atmosfera on trobar sensacions i emocions, si era possible, oferint una estètica innovadora i sorprenent.

Els elements eren les màscares, la combinació del foc, la música i un vestuari de sac i colors terrosos i naturals, com si fossin bruts, *llardosos*.

Els personatges eren les bruixes, els diables, els titelles gegants, les cuques, el drac, els éssers fantàstics inspirats en altres cultures, els elements màgics i el Mascle Cabró.

Els espais eren el carreró de les Bruixes, la plaça Major, el carrer dels Sabaters, la plaça del Fossar, el campanar, el carrer Major, els balcons del carrer Major i la plaça Major, la Universitat i, puntualment, altres, com una grua d'obres...

En aquest període de La Matraca, es feia la cercavila inicial sortint des de la Universitat amb la típica "encesa de la façana". Els personatges, alguns amb foc, avançaven al so dels timbals fins a la plaça Major, passant pel carrer Major on, des dels balcons, personatges decadents o perversos, com l'àngel "fatxa", els borratxos, alcaldes, polítics, faunes, dimonis i bruixes, dones de la vida, etc., anirien donant sorpreses o missatges al públic jove que seguia.

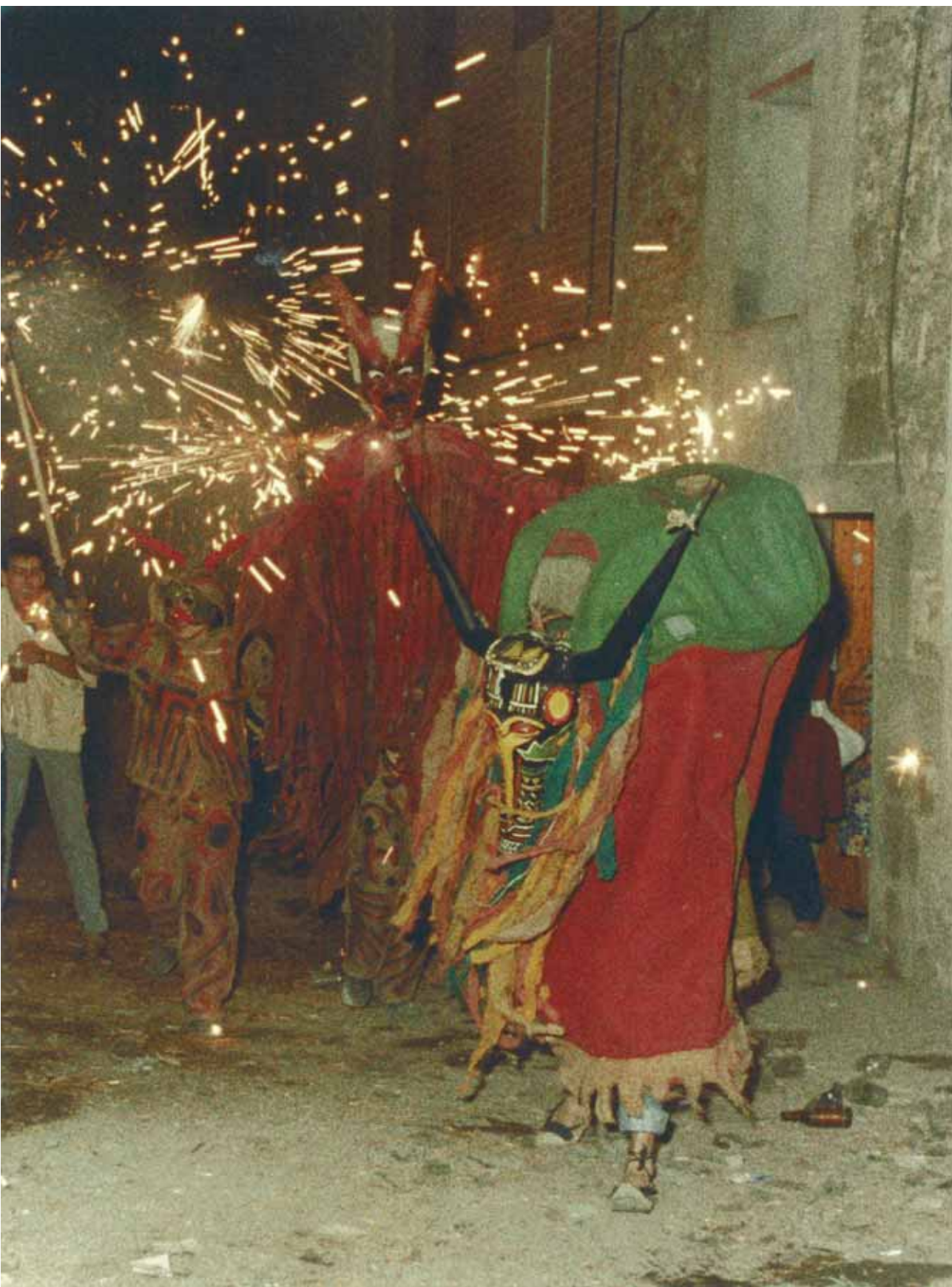
En arribar, s'invocaria el Mascle Cabró per primer cop mostrant-se o no, això podia ser diferent cada any, i començaria la música en els diferents espais de Cervera, primer serien tres i actualment són vuit, també amb estils musicals diferents: espai per al ball de plaça, rock, música tradicional, música *techno*...

Passada una hora i mitja, es feia un correfoc pels carrerons propers a la plaça.

Més tard, es tornava a invocar el Mascle Cabró, fent-se pregar, i faria la seva segona aparició pública, que donaria pas a un altre correfoc més infernal per acabar la festa.

També s'havia obert el santuari del Mascle Cabró al carreró de les Bruixes, on, al llarg de la nit, entre acte i acte, se'l podia visitar i ser convidat a veure la seva llet en un càntir fàl·lic.

Amb tota aquesta línia d'actuació hi havia, uns anys més que altres, la interpretació teatral d'alguns personatges a la plaça, als balcons, al campanar... El primer any de La Matraca, damunt d'un petit escenari a la plaça Major, amb un públic exclusivament de Cervera.

És cert que han canviat moltes coses, principalment el suport institucional i la repercussió publicitària, també el repartiment de tasques no és assumit per un únic grup, sinó que és compartit.

Quant a l'espectacle, cal dir que, a causa del desbordament de l'espai històric inicial, actualment es fa al castell o a Sant Domènec, s'han duplicat els espais musicals, el grup de diables Carranquers porta gran part dels correfocs i de la percussió i, finalment, es fa la Gran Escorreguda amb la col·laboració dels bombers, que s'ha obert un àmbit de culte a l'esoterisme a la mateixa Universitat.

Bé, en aquest article no es pretén explicar trenta anys d'Aquelarre, simplement donar una visió de com va començar aquesta idea, quina era la seva filosofia, les seves pretensions i què en queda encara, d'aquelles ganes de passar-s'ho bé i canviar alguna cosa, encara que només sigui de forma. Per a aquells que no hi eren, potser en trauran una idea aproximada i contrastada de com es fa avui aquesta festa que neix a partir d'unes llavors molt fèrtils, però en temps de falta d'aigua (1978, recuperació del carrer després de quaranta anys en què el carrer era del Sr. Fraga Iribarne, polític franquista que encara avui ocupa càrrecs institucionals) i en un terreny molt sec (falta de confiança en els joves per part de les institucions postfranquistes).

Ja sabeu que la memòria ens l'anem fent cadascú en el nostre apartat del cervell i a partir de les nostres interpretacions; per tant, no he explicat la visió absoluta, sinó la meua visió, que respon a un membre actiu de la Confraria d'Animació La Matraca des de l'any 1982 fins al 1989 i que han revisat Quim Granell i Salvador Puig.

Per acabar, voldria mencionar uns quants d'aquests membres de La Matraca, potser els més incidents en la festa, encara que, com ja he dit abans, hi ha participat molta gent puntualment. Segur que me'n deixaré, disculpeu-me, però penso que hi ha alguns noms que potser no han aparegut mai enlloc i crec que és de justícia que els mencioni:

Antoni Martí, Pep Oriol, Salvador Puig, Ramon Razquin, Quim Granell, Joan Miquel Camacho, Josep Miret (*Pepon*), Celi Garcia, Manel Forcat, Josep Prats (*Jepo*), Ramon Puigarnau, Carmina Riera, Fàtima Puig, Jordi Ramon, Francesca Gomà, Àlex Prado, Lourdes Quesada, Joan Lluís (*Cosí*), Josep Lluís (*Koldo*), Jordi Sàrries, Ramon Santamaria, Carme Forcat, Núria Beneit, Cesc Garcia, Elena Camacho, Àngels Corbera, Tarruella (*Tarru*), Joan Solé, Ester Castellà, Ramon Brescó, Xavier Déu, Ramon Subias, Josep Serra, Dolors Boquet, Emilia Suau...